

Paimion nuorisovaltuuston aloite ilmaisesta välipalasta yläkoulussa

Kaupunginhallitus 02.10.2024 § 250

Kaupunginvaltuusto 18.9.2024 §49

Esittely: Nuorisovaltuuston edustaja Tranberg jätti nuorisovaltuuston aloitteen koskien ilmaisesta välipalasta yläkouluun.

Aloite:

”Yläkoulussa on pitkät tunnit, eikä päivän aikana ole mahdollista käydä kaupasta hakemassa välipalaa. Nykyinen välipala kouluissa maksaa 21€/10 krt, ja tarjoiluna on välipalakeksi, hedelmä, pillimehu ja muu satunnainen tuote, kuten jogurtti. Yläkoululaiset kokevat, ettei välipalakorttia ole kannattavaa ostaa, sen hinta-laatu-suhteen takia. Tästä syystä myös luvaton kaupassakäynti on lisääntynyt. Yläkoululla on myös ruoka loppunut kesken ruokailun, eikä kaikille ole riittänyt ruokaa. Myös moni yläkoululainen ei syö tarpeeksi ruokailussa, koska odotusaika kestää niin kauan, eikä aikaa jää syömiseen.

Kouluun on vaikea ottaa omia eväitä, sillä pitkien koulupäivien takia eväät eivät säily. Esimerkkinä maitotuotteet tai leikkeleet. Talouksille tulee myös kalliiksi ostaa päivittäin välipalaa kouluun, jotta oppilas jaksaisi. Välipala auttaa keskittymään koulupäivän aikana ja opiskelusta saa enemmän irti. Keskustelimme ISS:n kanssa ilmaisen välipalan mahdollisuudesta, ja he kertoivat sen olevan mahdollinen, jos tilataan.

Sauvon yläkoulussa tarjotaan ilmainen välipala, ja olemme kuulleet pelkästään positiivista. He tarjoavat pääasiassa hedelmiä, joka on riittävä useimmille.

Koemme, että on erityisen tärkeää saada jokaiselle oppilaalle mahdollisuus saada välipalaa koulussa rahasta riippumatta. Nykyinen palaute yläkoululta on hälyttävä, ja haluamme mahdollistaa jokaiselle oppilaalle mahdollisimman hyvät lähtökohdat opiskeluun. Ilmainen välipala avustaisi tässä.”

Esittelijä: Kaupunginjohtaja Jussinmäki Jari

Päätösehdotus: Kaupunginhallitus lähettää aloitteen koulutuslautakunnalle valmisteltavaksi.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin.

Koulutuslautakunta 12.11.2024 § 102
584/00.02.13/2024

Tiivistelmä: Koulutuslautakunta antaa vastauksen aloitteeseen. Aloitteen käsittelyssä on kuultu Vistan koulun johtavaa rehtoria sekä yläkoulun

toiminnasta vastaavaa apulaisrehtoria, ja ruokahuollon asioista vastaavaa palvelupäällikköä.

Valmistelija/lisätietoja antaa:

sivistysjohtaja Jyrki Lumiainen, p. 02 474 5311

Aloitteessa halutaan mahdollistaa jokaiselle oppilaalle mahdollisimman hyvät lähtökohdat opiskeluun. Yleisestä tavoitteesta voidaan olla samaa mieltä.

Aloitteessa todetaan, että erityisen tärkeää on saada jokaiselle oppilaalle mahdollisuus saada välipalaa koulussa rahasta riippumatta. Tästä huolimatta aloite on jostain syystä rajattu koskemaan vain yläkoululaisia ja vedotaan siihen, että ”yläkoulussa on pitkät tunnit”. Asiaa harkittaessa on huomioitava, että vuosiluokilla 7–9 oppilaiden oppituntien viikottainen yhteismäärä on vähintään 30 h/vko, joten työviikon jokainen koulupäivä sisältää pääsääntöisesti 6 oppituntia, ja joinakin päivinä oppitunteja voi olla 7, kun koulupäivä alkaa jo tuntia aiemmin. Kuitenkin jo alakoulun oppilailla voi lukujärjestyksessä olla ruokailun jälkeen joitakin yhtä pitkiä iltapäiviä kuin yläkoululaisilla (5.–6. luokilla opetusta 25 h/vko ja jo vuosiluokasta 3 alkaen joinakin päivinä koulupäivät voivat kestää klo 15 asti). Vistan koulun 7.-9.-luokkalaisten koululounaan päivittäiset ruokailuajat ovat klo 11:30–11:45 alkaen. Vistan koulun 5.-6.-luokkalaisten koululounaan ruokailuaika alkaa jo klo 10:45–11 ja heillä saattaa olla joinakin koulupäivinä neljä oppituntia lounaan jälkeen aikavälillä klo 11:30–14:50. Tällöin alakoululaisilla aterioväli venyy iltapäivisin vielä pidemmäksi kuin yläkoululaisilla.

Jos maksutonta välipalaa lähdetäisiin yläkoululaisille Paimiossa tarjoamaan, oppilaiden yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ja ”jokaiselle oppilaalle mahdollisuus” -näkökulmaa toteuttaaksemme etuus pitäisi ulottaa koskemaan kaikkia niitä oppilaita sellaisina koulupäivinä, jolloin oppitunnit jatkuvat noin klo 15 asti. Tällöin asia ei koskisi vain Vistan koulua.

Valtion ravitsemusneuvottelukunnan, Opetushallituksen sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteisesti julkaisemassa Kouluruokailusuosituksessa (<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-791-6>) todetaan, että ”*Lounaan lisäksi oppilaille tulee järjestää mahdollisuus maksuttomaan ravitsevaan välipalaan, mikäli koulun oppitunnit jatkuvat pitempään kuin kolme tuntia koululounaan jälkeen.*” Suosituksessa todetaan, että ”*maksuttomalla välipalalla varmistetaan ravinnon riittävyys silloin, kun ruokailujen välit venyvät oppilaan kannalta liian pitkiksi mukaan lukien oppitunnit ja koulumatkaan käytetty aika. Ateria voidaan jakaa tarkoituksellisuuseriaa-asteella lounaaksi ja välipalaksi, kun pääaterian tarjoiluajankohta on aikainen tai myöhäinen suhteessa oppilaan koulupäivän kokonaisuuteen.*”

Vistan koulun yläkouluikäisten osalta suositus toteutuu: kenelläkään ei ole lounaan jälkeen koulua enempää kuin kolme tuntia (koulupäivät päättyvät viimeistään klo 14:50). Alakoulun oppilaista

osalla 1–3 päivänä viikossa suosituksen mukainen kolmen tunnin raja kuitenkin ylittyy. Maksutonta välipalaa harkittaessa etusijalle tulisi asettaa ne oppilaat, joille maksuton välipala kouluruokasuosituksen mukaan kuuluisi tarjota, mutta joille sitä ei ole Paimiossa järjestetty.

Aloitteen huoli nuorten jaksamisesta siksi, että he eivät syö riittävästi koululounasta, on ymmärrettävä. Tätä ongelmaa ei kuitenkaan korjata sillä, että tarjotaan maksutonta välipalaa noin tunnin-puolentoista kuluttua koululounaasta. Jos näin toimittaisiin, koulun huolena on myös se, että osa oppilaista ei tällöin söisi lounasta lainkaan, vaan he tulisivat syömään vasta välipalalle. Oppilaiden tulisikin kiinnittää itse huomiota siihen, että he ruokailevat koulussa tarjottavan maksuttoman koululounaan säännöllisesti.

Kouluterveyskyselyn 2023 tulosten mukaan Paimion 8.-9.-luokkalaisista useampi kuin joka kolmas (37,4 %) ilmoitti, ettei syö koululounasta päivittäin.

Jaksamisen kannalta sekä kasvavien nuorten päivittäisen ravitsemuksen kannalta huolestuttavaa on myös se, että 8.–9.-luokkalaisista 41,7 % ilmoitti Kouluterveyskyselyssä 2023, ettei syö aamupalaa joka arkiaamu. Päivittäisen ravitsemuksen kannalta koululounas on vain yksi osa, ja aamiaisen syömättä jättäminen vaikuttaa negatiivisesti oppilaan jaksamiseen koulupäivän aikana. Kouluruokailusuosituksen mukaan *"Vanhemmat vastaavat lapsen ja nuoren ruokailusta kotona ja vapaa-aikana. Kodin ja koulun tarjoamat ateriat täydentävät toisiaan."* Koululounas on vain yksi osa päivän aterioista: koululaisen täytyisi syödä myös kotona päivittäin aamupala, päivällinen ja iltapala.

Lisäksi Kouluruokailusuosituksessa muistutetaan, että koululounas *"suunnitellaan siten, että oppilaalla on mahdollisuus täyttää noin kolmannes omasta päivittäisestä energiantarpeestaan kyseisellä aterialla. On tärkeää huomioida, että oppilaiden energiantarve, ja siten annoskoko vaihtelee huomattavasti. Suositus toteutuu vain silloin, kun oppilas nauttii koko aterian lisäkkeineen."* Vuoden 2021 Kouluterveyskyselyyn sisältyi kysymyksiä siitä, syökö oppilas koululounaalla kaikki aterianosat kaikkina koulupäivinä, sekä syökö oppilas koululounaalla leipää kaikkina koulupäivinä. Näihin kysymyksiin Paimion 8.–9.-luokkalaista 'kyllä' vastasi vain 13,7 % (kaikki aterianosat) ja 27,8 % (leipä).

Kaupunki on opetuksen järjestäjänä kehittänyt Vistan koulun ruokailuolosuhteita, kun Vistan koulun Alatalon viereisen Jukola-rakennuksen käyttötarkoitus muutettiin ruokailutilaksi. Vistan koulun rehtorien mukaan ruokailun odotusajat ovat Vistan koulussa pienentyneet sen jälkeen, kun Jukola-rakennus muutettiin ruokalaksi ja osa koulun oppilaista ruokailee siellä eikä Vistan yläkoulun ruokalassa. Jukolan tulon myötä lukujärjestysten ruoka-aikoja on muutettu ja tämän lukuvuoden alusta alkaen niitä on pystytty myös pidentämään. Nykyisin jonotusaika on pahimmillaan vain parisen minuuttia, kun ruokailuajat on porrastettu ja käytössä on useita linjastoja. Koulun rehtorit eivät ole saaneet oppilailta,

oppilaskunnalta tai henkilöstöltä lainkaan sellaista palautetta, ettei ruokalassa ehtisi syömään. Kuluvana syyslukukautena rehtori ei ole myöskään havainnut kertaakaan, että ruoka olisi loppunut kesken. Myös ruoan laatutason koetaan parantuneen eikä ruoan laadusta ole tullut juurikaan valituksia. Rehtorit kertoivat myös, että oppilaiden luvattomat poistumiset välitunnilla ovat vähentyneet viime lukuvuodesta. Kouluuun saa ottaa eväitä mukaan ja koululta on mahdollista ostaa välipalaa, mutta koulussa ei ole kylmää säilytyspaikka oppilaiden omille eväille.

Ruokapalvelupäällikkö kertoo käyvänsä välillä ruokailemassa myös Vistan koulussa klo 12 jälkeen, ja ruokaa on aina ollut tarjolla riittävästi. Tämä seuranta ei sulje pois sitä, että joinakin yksittäisinä päivinä jokin ruokavaihtoehto on voinut loppua, mutta jotakin lämmintä ruokavaihtoehtoa pitää ruokailijoille olla aina tarjolla ja joskus ruokaa on voinut joutua hetken odottamaan. Ruokailuun on kuitenkin varattu riittävästi aikaa niin, että lounaan ehtii syömään ennen iltapäivän oppituntien alkamista.

Vistan koulussa maksullinen välipala on oppilaille tarjolla klo 13–13:15, koska työjärjestyksissä on vain lyhyt viiden minuutin välitunti klo 14–14:05 ennen viimeistä oppituntia. Jos maksuton välipalatarjoilu järjestettäisiin, sen aikataulu olisi Vistan koulussa lukujärjestysteknisistä syistä jatkossakin klo 13–13:15. Asiassa joudutaan huomioimaan kaikkien vuosiluokkien 1–9 työjärjestykset, eri opetustilojen käytön sekä opettajatyön kohdennuksen synkronointi eri vuosiluokille, osalla oppilaista koulupäivän päättymisen jo klo 14, sekä koululaisten iltapäivätoiminnassa olevat oppilaat, jotka Vistan koulun iltapäivätoiminnasta tulevat syömään ko. toimintaan kuuluvan lakisääteisen välipalansa klo 14, kun iltapäivätoiminta jatkuu enimmillään jopa klo 17 asti.

Lähtökohtaisesti ajatus maksuttoman välipalan tarjoamisesta oppilaille on kannatettava, mutta edellä todettujen seikkojen vuoksi asiaa tulee edistää ensisijaisesti siten, että niille oppilaille, jotka eivät ole vielä yläkoulussa ja jotka ruokailevat jo aiemmin kuin yläkoululaiset ja joilla joinakin koulupäivinä koulutyö jatkuu ruokailun jälkeen yli kolme tuntia, ovat ensisijainen kohderyhmä. Heille välipala tulisi Kouluruokailusuosituksen mukaan tarjota.

Maksuttomien välipalojen tarjoaminen on kaupungille myös kustannuskysymys. Ruokapalvelut on Paimion kaupungissa ulkoistettu ja kilpailutettu. Jos maksuton välipala tarjottaisiin vain Vistan koulussa kaikille vuosiluokkien 7.–9. oppilaille jokaisena koulupäivänä, ja välipalan hinta olisi sama kuin koululaisten iltapäivätoiminnan välipalahinta, tästä aiheutuisi vuodessa noin 210 000 euron lisäkustannukset. Jos välipalan sisältö olisi aloitteessa esitetyn esimerkin mukaisesti vain hedelmiä, kustannukset voisivat olla hieman edellä esitettyä pienemmät. Näihin kustannuksiin ei koulutuslautakunnan talousarviossa ole varattu määrärahoja.

Niille oppilaille, joille kaupunki ei nyt järjestä maksutonta välipalaa vaikka Kouluruokailusuositus sitä suosittaa, maksuttoman välipalan järjestämistä tulisi edistää. Tähänkään asiaan koulutuslautakunnan talousarviossa ei ole varattu määrärahaa. Selvitystyö on vielä kesken ja täydennetty laskelma esitetään koulutuslautakunnalle kokouksessa. Tässä vaiheessa on kuluvan lukuvuoden työjärjestyksistä jo todettu, että Vistan koulussa vuosiluokilla 3–6 tulisi Kouluruokailusuosituksen mukaisesti toimittaessa yhdestä kolmeen päivään viikossa tarve maksuttomaan välipalaan. Jokelan koulussa on liukuvista ruokailuajoista johtuen hieman yli kolmen tunnin koulupäiviä kahdesti viikossa 60 oppilaalla. Jokelan ja Vistan koulun alakoululaisille välipalat pitkinä klo 15 päättyvinä koulupäivinä aiheuttaisivat 62 000 euron vuosittaiset lisäkustannukset. Myös Hanhijoen koulussa oppilailla (3.–6. lk) on myös muutamana päivänä ruokailun jälkeen koulua enemmän kuin kolme tuntia, mutta laskenta on vielä kesken.

Vuoden 2025 talousarviosta päättää kaupunginvaltuusto 13.11.2024, joten koulutuslautakunta ei tässä vaiheessa ehdi enää tekemään esitystä määrärahalisäyksistä ensi vuoden talousarvioon. Kaupunginhallitus on edellyttänyt toimielimiltä talousarvion 2025 laadinnassa kustannusten kasvun hillitsemistä. Siksi arvokeskustelu tulee käydä kaupunginhallituksessa ja valtuustossa siitä, halutaanko kustannuksia kasvattaa tarjoamalla aiemmasta poiketen Paimiossa koululaisille maksuttomia välipaloja. Koulutuslautakunta lausuu näkemyksensä asian tarpeellisuudesta, mutta määrärahoista päättävät ylemmät toimielimet.

Palvelupäällikkö on välipala-asiasta yhteydessä myös palveluntuottajaan vielä ennen lautakunnan kokousta, joten esittelyä täydennetään kokouksessa.

Esittelijä: Sivistysjohtaja Lumiainen Jyrki

Päätösehdotus: Koulutuslautakunta päättää nuorisovaltuuston aloitteen perusteella todeta, että maksuttomien välipalojen tarjoaminen tulisi Paimiossa käynnistää ensisijaisesti niissä Kouluruokailusuosituksen mukaisissa tilanteissa, joissa oppilailla on päivittäisen koululounaan jälkeen työjärjestyksessään enemmän kuin kolme oppituntia. Järjestely koskisi niitä alakoulujen oppilaita, joilla koulupäivät joinakin päivinä viikossa jatkuvat klo 15 asti. Kaupunginhallituksen tulisi aloitteen käsittelyssä ottaa kantaa, halutaanko kaupungin kustannuksia kasvattaa tämän asian toteuttamiseksi sekä tarvittaessa esittää välipalojen hankintaan tarvittavat lisämäärärahat osoitettavaksi koulutuslautakunnan talousarvioon ruokapalveluiden ostoihin.

Koulutuslautakunta ei puolla maksuttoman välipalan tarjoamisen laajentamista kaikille yläkoululaisille ennen kuin välipalakäytännöissä noudatetaan Kouluruokailusuosituksen linjauksia siitä, keille alakoululaisille maksuton välipala ainakin kuuluisi tarjota.

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

